

BIULETYN MUZEUM W GRUDZIĄDZU

Nr 2

Grudziądz

Czerwiec 1960 r.

Muzeum w Grudziądzu (przy Bramie Wodnej) jest otwarte we wtorki, środy i piątki od godz. 10 do 18, w czwartki i soboty od 10 do 15, w niedziele i święta od 14 do 18. W poniedziałki i dni poświęcane muzeum jest zamknięte. We wtorki wstęp bezpłatny. W pozostałe dni opłata wynosi 1 zł, ulgowa 0,50 oraz 0,25 zł dla osób w grupach powyżej 10, które mogą w uzasadnionych wypadkach, po uprzednim uzgodnieniu z muzeum, być oprowadzone w czasie zaproponowanym.

Dział Naukowo-Oświatowy zaprasza na wszystkie imprezy upowszechniające naukę i sztukę, urządzone szczególnie w dniu bezpłatnego zwiedzania. Pozostałe działy: Archeologii i Historii, Historii Kultury i Etnografii oraz Dział Sztuki służą zainteresowanym miłośnikom sztuki i przeszłości miasta i regionu informacją naukową i poradnictwem w zakresie samokształcenia.

INFORMACJA O WYSTAWACH

PRADZIEJE ZIEMI CHEŁMIŃSKIEJ — wystawa archeologiczna obrazująca rozwój osadnictwa naszego regionu od najdawniejszych czasów do powstania Państwa Polskiego. Do najciekawszych eksponatów należą: zrekonstruowany kamienny grób skrzynkowy kultury pomorskiej, zespół cennych zabytków pochodzących z odkrytego w Rządzu cmentarzyska z okresu rzymskiego, doskonale zachowane dębowe radło z Wiewiórek, stare żarna niekowate i obrotowe, urny twarzowe kultury pomorskiej z szczątkami kostnymi spalonych zmarłych.

DZIEJE GRUDZIĄDZA I REGIONU — wystawa historyczna obejmująca również rozwój sztuki i rzemiosła. Zainteresowanym może być udostępniony zmagazynowany bogaty zbiór dawnych monet i medali.

KULTURA LUDOWA ZIEMI GRUDZIĄDZKIEJ — wystawa etnograficzna przedstawiająca kulturę materialną, sztukę ludową i pamiątkarstwo naszego regionu, uzupełniona wystawką kaszubskiej sztuki ludowej.

ŚWIAT STAROŻYTNY — wystawa obrazująca życie starożytnych Egipcjan, Greków i Rzymian z szczególnym uwzględnieniem wytworów kultury materialnej i sztuki.

GLÓWNE KIERUNKI SZTUKI EUROPEJSKIEJ — wystawa oświatowa zorganizowana przez Muzeum Narodowe w Warszawie, ilustrująca w porządku chronologicznym najważniejsze kierunki artystyczne w Europie z zakresu malarstwa i rzeźby. W połączeniu z przewodnikiem i reprodukcjami dzieł, które można nabyć w portierni muzeum, stanowi ona poglądowe wprowadzenie w problematykę języka form artystycznych różnych okresów kultury.

WYBITNI MALARZE POLSCY XIX WIEKU — wielka wystawa złożona z oryginalnych dzieł wypożyczonych z Muzeum Narodowego w Warszawie, zajmująca wszystkie sale parteru muzeum. Wśród cennych obrazów znajdują się dzieła najbardziej znanych malarzy, jak: Chełmońskiego, Fałata, Gierymskiego, Matejki, Siemiradzkiego, Suchodolskiego, Wyczółkowskiego.

STANISŁAW STASZIC JAKO GEOLOG I JEGO EPOKA — wystawa urządzona przez Muzeum Ziemi w Warszawie przedstawiająca dorobek naukowy Staszica, nauk przyrodniczych i hutnictwa polskiego na tle nauk w Europie w XVIII i XIX w.

STRESZCZENIE POGADANKI OŚWIATOWEJ

MALARSTWO POLSKIE XIX WIEKU. W malarstwie XIX w. najpełniejsze odbicie życia polskiego oddają trzy nurty: historyczny, rodzajowo-krajobrazowy i portretowy. Kierunek historyczny, którego rozwój w nowoczesnym malarstwie polskim datuje się od Wieku Oświecenia, a więc od czasów panowania ostatniego naszego króla, Stanisława Augusta Poniatowskiego, był w ciągu wieku XIX kierunkiem niejako najważniejszym. W dobie niewoli politycznej narodowo-wyzwoleńcze dążenia społeczeństwa polskiego budziły dla tematyki związanej z dziejami Polski specjalne zainteresowanie. I to zarówno dla odległych dziejów ojczystych jak i niedawnych czy bieżących wydarzeń historycznych. Powstawały więc obrazy o polskich tematach zaczerpniętych przeważnie z owianej sentymentem epoki wojen napoleońskich, Legionów, i Powstań 1794, 1831 i 1863 roku, przemawiające do uciemiężonego narodu patriotycznym nastrojem, oraz kompozycje z dawnej niepodległej przeszłości narodowej, krzepiące serca Polaków w rozdartej zaborami ojczyźnie.

Ostatnie dziesięciolecie wieku XVIII zapisało się w Polsce tak chlubnymi faktami jak Konstytucja 3 Maja i Powstanie Kościuszkowskie, jak i upamiętniło na zawsze ostatnim rozbiorem Polski. Malarzy tego czasu charakteryzował głęboki patriotyzm, szukający tematów w bieżących wydarzeniach o ogólnonarodowej doniosłości. Radosne wydarzenie z roku 1791 odtworzył *Kazimierz Wojniakowski* w obrazie „Uchwalenie Konstytucji 3 Maja”. Obraz malowany współcześnie z tym wielkim historycznym faktem, jest dziś dla nas prawdziwym dokumentem. Akcja rozgrywa się w Sali Sejmowej Zamku Królewskiego w Warszawie. Obrzymią, piętrową salę wypełnia tłum ludzi. W zwartych rzędach siedzą w swych ławach posłowie i senatorowie, tłoczą się widzowie na trybunach, z łóż wychylają się damy. W głębi obrazu, na wprost widza, gdzie wznosi się pod baldachimem tron królewski, Stanisław August otoczony ciżbą szlachty zaprzysięga Konstytucję. W radośnie nastrojonym tłumie wznoszą się ręce na znak przysięgi.

Współczesne sobie wydarzenie o wybitnie patriotycznym temacie upamiętnił również nasz pierwszy narodowy malarz historyczny — *Franciszek Smuglewicz* w obrazie „Przysięga Kościuszkii”. Artysta starał się przekazać dokładne wizerunki uczestników historycznego faktu z 24 marca 1794 roku, umieszczając na pierwszym planie, obok Kościuszki senatora Linowskiego, generałów Madalińskiego i Wodzickiego.

Obok chlubnych kart naszej historii znalazły swe odbicie w sztuce również fakty tragiczne. Ilustruje je obraz „Wieszanie zdrajców” *Jana Piotra Norblina*, Francuza z pochodzenia, który wywarł ogromny wpływ na nasze rodzime malarstwo. Obraz „Wieszanie zdrajców” przedstawia sąd ludu nad zdrajcami ojczystymi, uczestnikami Konfederacji Targowickiej (zawijanej w 1792 r.).

Świeży fakt historyczny odzwierciedla również „Nadanie konstytucji Księstwu Warszawskiemu przez Napoleona w Dreźnie w 1807 r.” pędzla *Marcelego Bacciarellego*. Inny moment z kampanii napoleońskiej przedstawia *Jan Damel* w „Odwróceniu armii napoleońskiej” 1812 r. Malarz, mieszkając w Wilnie, oglądał zapewne własnymi oczyma dramatyczny przemarsz rozbitych oddziałów.

W okresie międzypowstaniowym głównym problemem malarstwa historycznego jest walka narodowo-wyzwoleńcza. Nadała ona temu malarstwu specyficzny rys, będący jednym ze składników tzw. malarstwa romantycznego. Polski romantyzm znalazł swój najdoskonalszy wyraz przede wszystkim w tematach, formie malarzkiej i w całej atmosferze dzieł jednego z najznakomitszych malarzy polskich — *Piotra Michałowskiego*. Michałowski malował liczne obrazy i szkice, związane tematyką z epepeją napoleońską; najczęściej portrety cesarza na wspiętych rumakach, oraz pełne życia i wrzawy sceny bitewne. Sztuka jego pełna polotu, ekspresji i dynamizmu ma dla kultury polskiej tak wielkie znaczenie, jak rozwijająca się w tym samym czasie wielka poezja romantyczna Mickiewicza i Słowackiego oraz muzyka Chopina. Na przykład w obrazie „*Na polu na koniu*” ulubiony przez artystę temat człowieka i konia urasta do swoistej dramatycznej wizji.

Niezwykle popularnym w XIX w. malarzem scen batalistyczno-historycznych był *Januariusz Suchodolski*. Na szczególną uwagę zasługują jego „*Bitwa pod Raszynem*”, przedstawiająca chwilę śmierci poety Legionów, Cypriana Godebskiego, w bitwie, którą w 1809 r. stoczyli Polacy z Austriakami. W centrum obrazu książę Józef Poniatowski, naczelny wódz wojsk Księstwa Warszawskiego, nadjeżdża na siwym koniu. Za nim adiutanci w mundurach artylerii konnej, siwowłosy generał Zajączek i dowódca artylerii Włodzimierz Potocki. W głębi obrazu, wśród dymu pożarów toczy się bitwa.

Zbliżone w kompozycji i kolorycie do malarstwa Suchodolskiego są obrazy *Henryka Pillatiego*, np. „*Śmierć Berka Joselewicza pod Kockiem*”. Na obrazie tym bohaterski starzec — choć zrzucony z wymykającego mu się konia — walczy jeszcze z nacierającymi nań Węgrami. Artysta wiernie odtworzył fakt historyczny z 1809 r. Spłoszony koń Berka uniósł go między kłocę drzewa przygotowanego do spławu i zaplątawszy się padł, a wówczas Berka, pułkownika i szefa szwadronu ułanów, rozsiekli szabłami huzarzy.

Ciąg dalszy nastąpi

NOWINKI KULTURALNE

ZE ŚWIATA

W Warszawie trwają V Międzynarodowe Targi Książki. Ekspozycja cieszy się ogromnym powodzeniem, bowiem w ciągu siedmiu dni jej trwania zwiedziło ją już ponad 40 tysięcy osób.

W najbliższym czasie otwarta zostanie w Chińskiej Republice Ludowej wielka wystawa grafiki polskiej, która obejmować będzie 150 prac. Do wzięcia udziału w wystawie zaproszono z Torunia 5 osób: Józefa i Zygmunta Kotlarczyków, Tymona Niesiołowskiego, Barbarę Nareńską-Dębską oraz Marię Wąsowską. Wystawa ta czynna będzie następnie w Mongolii oraz w Korei.

Z KRAJU

W Warszawie w Teatrze Narodowym otwarto ciekawą wystawę sztuki eskimoskiej. Przede wszystkim reprezentowana jest rzeźba oraz grafika. Ekspozycja ta stanowi interesującą lekcję prostoty i bezpośredniości prymitywnych Eskimosów, wyrażającą się w swoistej interpretacji modeli.

29 maja nastąpiło w Poznaniu odsłonięcie pomnika Adama Mickiewicza. Całość pomnika składa się z 3,5 metrowego cokolu, ozdobionego płaskorzeźbami, które przedstawiają sceny z: „*Konrada Wallenroda*” i „*Grąźny*”. Na cokole stoi 6,5 metrowa statua Wieszcza.

Dzięki przypadkowi odkryto w Sławinku (peryferie Lublina) grobowiec z końca okresu neolitu, tj. sprzed 4 tysięcy lat. W grobowcu znaleziono kilka naczyń, kościane szydło oraz ozdobę z miedzi.

Z POMORZA

5 czerwca nastąpiła w Kruszwicy uroczysta inauguracja obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego w województwie bydgoskim.

W dniu 5 czerwca z okazji inauguracji obchodów Tysiąclecia Muzeum Etnograficzne w Toruniu otworzyło swe podwoje dla publiczności. W dniu tym nastąpiło otwarcie wystawy ludowej kultury materialnej Ziemi Polski Północnej. Muzeum Etnograficzne dysponuje bogatymi zbiorami zachowanej kultury materialnej, duchowej i społecznej, posiada bogato zaopatrzoną bibliotekę, archiwum fotograficzne, tańca i muzyki ludowej oraz zaczątek archiwum folklorystycznego. Warto zaznaczyć, że Muzeum Etnograficzne współpracuje naukowo z Czechosłowacją, Danią i Norwegią oraz Szwajcarią, a jego pomyślny rozwój jest zasługą dyr. prof. Dr Marii Znamierowskiej-Prüfferowej.

Inną nową placówką kulturalną otwartą w Toruniu jest Muzeum Kopernika, które mieści się w zabytkowej gotyckiej kamienicze — miejscu urodzenia wielkiego astronoma.

Opracowanie: mgr Bożena Sikorska, Dział Naukowo-Oświatowy Muzeum w Grudziądzu.